

anyag? És honnan került hozzá ez az energia? De «a létönnyilvánulás, önfeszültség» magában foglal már minden concret működőt és működést, még pedig egyetlen egy összeforrt egyediségben, minden transscendentia nélkül. A míg az anyag-energia állításával az ő térfoglalásuk is kérdéses maradt, úgy annyira, hogy még az üres térnek abszurd gondolata is képes volt komoly hívókra találni: addig «a létönfeszültség-öntérbeliség» realisan, szemléletiesen egyesíti a működő alanyt (materia), a működő erőt (energia) és magát a materia-energia térbeliségét (a tért). Ezen egységes és concret létjelentőségen belül van tehát itt minden alapkövetelmény. Itt megszűnik a mai természettudományok ijesztő kísértete, az ugynevezett transscendentalis residuum s beáll az igazi, valóságos, érzéki, concret jelenségeknek objective szemlélt természetes uralma. Az abstract fantomok, a transscendentalis substantiák köde eloszlik s felragyog helyettük a kézzel-fogható, fényesen szemlélhető érzéki létjelenségek tiszta napsugara.

Dr. Simon József Sándor.

Folyóiratok szemléje.

Mind a quarterly reiew of psychology and philosophy Nr. 61. ez évi első számában A. Bain rendkívüli érdekes cikkben állítja össze a lélektanban használatos physiologiai kifejezéseket, természetesen az angol nyelvből s egyuttal kritikájukat adja. *Stout*: apperception and the movement of attension; *Hyslop*: Helmholtz's Theory of space-perception; *Hobhouse*: The principle of induction; *R. von Lendenfeld*: The Undying germ-plasm and the immortal soul ezímen közölnek értekezéseket. A füzet birálati részében, melyben D. Ferrier, W. S. Jevons, A. Marschall, J. S. Mackenzie, A. Fouillée, E. Koenig művei vannak ismertetve és méltányolva, legjobban érdekel bennünket az első helyen közölt könyvismertetés, a folyóirat szerkesztőjétől *George Croom Robertson*tól *Pikler Gyula* könyvéről: Az objectiv létben való hit lélektanáról, melyet mi is közöltünk e folyóirat tavalyi évfolyamában. *Pikler* az értekezést angolul is kiadta, s ennek birálatát közli most a *Mind*. Azt mondja az ismertető, hogy noha volt már említve *Pikler* értekezése a *Mind* megelőző számába, mindamellett szükségesnek tartja újra visszatérni reá, oly gondos érveléssel készült műnek találja. De mond ezenkívül más hízegő dolgokat is *Pikler*re

és könyvére. Azt mondja: Nem bánja meg Pikler, hogy művét angolul adta ki, hiszen az angol nyelv szerfölött alkalmas a lélektani fejtegetésekre. Megtartja ugyan Pikler önállóságát az angol lélektani írók mellett, mind a mellett az angol gondolkodó közönségben oly irodalmi kincsre talált már, melyhez könnyen kapcsolódik elvont fejtegetéseivel. És Piklert, e műve után, az angol lélektani írók legelőkelőbb tekintélyei közé kell számítani, minthogy Pikler jelentékeny lépést tett előre azzal a megkülönböztetésével: «Az objectív existenciák, vagy (egy szóval) objectívumok, melyekben az emberek hisznek, kétfélék, olyanok, a melyekről vannak jelenéseik és olyanok, a melyekről nincsenek; észrevehetők, érzékelhetők, *megjelenők* és észre nem vehetők, nem érzékelhetők, *meg nem jelenők*». (Lásd M. Philos. Szemle 1890. évf. 199. lap.) Ez elismerő szavak után szükségesnek tartja megjegyezni az ismertető Pikler nyelvezetének nehézségét (ambiguous language) s aztán azt, hogy értekezésének főtárgya, a megjelenő objectívumok schemája — minden érdeme mellett is — igen mesterségesnek látszik. (Can hardly be called other than highly artificial.)

*

Revue philosophique de la France et de l'étranger dirigée par Ribot: Ez évi első szám tartalma: *J. Soury:* La psychologie physiologique des protozoaires; *B. Ferez:* Le caractère et les mouvements; *G. Mouret:* Force et masse. Ismertetve vannak *C. Féré,* *P. Garnier,* *S. Icard,* *Ch. Mercier,* *Scaglione,* *Manza,* *Pilzecker* újabban megjelent philos. tárgyú műveik. Ez évi második szám tartalma: *P. Janet:* Réalisme et idéalisme; *G. Tarde:* L'art et la logique; *Gourd:* Morale et métaphysique. Ismertetve vannak: *A. Dumont.* *Guyau* (La genèse de l'idée de temps); *Ch. Letournau;* *Lévy Bruhl,* *Blum,* *P. Carus,* *Ziegler,* *Watz,* *Patrick,* *Pabst,* *Chiapelli* újabban megjelent philosophiai vonatkozású műveik.

*

Philosophische Monatshefte. Herausgegeben von *Wilhelm Wundt.* A folyóirat hatodik kötetéből megjelent 1—3. füzetének tartalma a következő: I. füzet. Az első cikk *Wundt* V.-tól van: «Zur Frage der Localisation der Groshiernfunctionen», melyben kivált *Munk* nevezetes kutatásaival az agyphysiologia terén foglalkozik s azoknak jelentőségét a lélektanra nézve akarja megállapítani. — Továbbá: *Lorenz*

Károly: «Untersuchungen über die Auffassung von Tondistanzen»; — *Walter Brix* folytatja cikkét: «Der mathematische Zahlbegriff und seine Entwicklungsformen». — II. füzetben dr. *Götz* értekezik: «Über die musculäre Reaction und die Aufmerksamkeit»; továbbá dr. *Georg Duclsmauvers* «Untersuchungen zur Mechanik der activen Aufmerksamkeit»; — *Wundt Vilmos* «Über die Methoden der Messung des Bewusstseinsumfangs». Végre *Walther Brix* befejezi cikkét: «Der mathematische Zahlbegriff und seine Entwicklungsformen». — A III. füzetben *Wundt V.* hosszabb tanulmányt közöl «*Zur Lehre von der Gemüths-bewegungen*» cím alatt. E cikkben a kedélymozgalmak neve alatt az érzelmek, indulatok és akarat viszonyát fejtegeti, kiemelve, hogy a kedély (Gemüth) nevét valószínűleg *Fichte János* foglalta le az érzelmi világ számára, a mennyiben a szellem és kedély (Geist und Gemüth) ellentéte egészen modern eredetű. Magának az érzésnek megfejtésénél *Wundt* szerint több elmélet lehetséges. És pedig 1. az *intellectualis* elmélet mely a lelki élet elemeit az érzetekben és képekben keresi s azokból vezeti le az érzést és kívánságot. Ezt azonban *Wundt* nem helyesli, mert az érzés egyszerű lelki actus, melyet a képekkel azonosítani nem lehet (mint *Herbart* akarta). A második 2. *physiologiai* magyarázat abban téved, hogy az indulatokat magyarázva hiszi, ha az azokat előidéző vagy kísérő *physiologiai* processusokat leírta. Ennek legújabb példáját *C. Lange* művében mutatja be (Über Gemüthsbeweffungen), ki e műben hét indulatot fejteget s az indulatok alatt egyszerűbb, az érzelmek alatt complicáltabb lelki tüneményeket ért. Végre lehet 3. *egyszerű leíró analysisét* adni az érzéseknek, milyent pl. *Bain* művében találunk. Maga *Wundt* az érzés alatt egyszerű *psychikus* tüneményt ért, míg az *affectus* más érzésekre, képekre és külső *physikai* változásokra bontható fel. Ezen actus legközelebb sorakozik az *apperceptio* tüneményéhez, miért is *Wundt* érzés alatt «die Reactionsreise der apperception auf den Vorstellunginhalt des Bewusstseins» érti. A felfogás tehát az *apperceptio* változásában keresi az érzést. Ezen nézet azonban csak akkor birna kézzel fogható helyes értelemmel, ha az *apperceptio* alatt a lélek *realis* tényezőjét érthetnők. Minthogy azonban ezt *Wundt* meg nem engedi, azért mindig nyitva áll azon kérdés: ki érzi az *apperceptio* ezen változását? s azzal magának az érzésnek megfejtése csak hátrább lett tolva, de nem végrehajtva. Ezen ingadozás átterjed az *affectus* felfogásába is, mely alatt *Wundt* szerint «diejenige Form der Nachwirkungen intensiver Apperception» értendő

«bei welcher durch die Beschaffenheit des appercipirten Gegenstandes oder durch die Art seiner Einwirkung eine heftige Gefühlserregung stattfindet». — Innen magyarázza azután az ösztön (Trieb) és akarat (Wille) tüneményeit is, mely magyarázatok homályossága épen az apperceptio ingadozó fogalmazásából folyik Wundtnál. Végül Münsterbergnek két év előtt megjelent s általunk is ismertetett támadásai ellen védekezik, — a nélkül azonban, hogy a kísérleti eredményekre kísérleti úton képes volna a választ megadni; talán egy következő füzetben megteszi. — A füzet többi czikkei: «Über die Reactionszeit und Perceptionsdauer der klänge» írta dr *Götz Mantines*: Über die quantitativen Verhältnisse des simultanen Helligkeits- und Farben-Contrastes», írta *Aug. Kirschmann*.

Az akadémiából.

A m. tud. Akadémia történelmi kiadványai 1830—1890-ig. Ezen címet viseli azon jegyzék, melyet mai napon vett szerkesztőségünk s a melyben a m. tud. Akadémia összes történelmi kiadványai, az árak megjelölésével, befoglaltatnak. Melegen ajánljuk ezen jegyzéket a t. érdeklődők figyelmébe, mert csekély összegben, igen szép és tartalmas szakkönyvtárt állíthat össze magának bárki. A jegyzéket ingyen és bérmentve küldi meg a m. tud. Akadémia könyvkiadóhivatala.
